

Ainekava ajalugu ja inimeseõpetus lihtsustatud õppekava alusel õppivatele õpilastele

Ajalugu

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Ajaloo õpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

tunneb huvi mineviku vastu; teab, et minevik on olnud muutuv ja väga mitmekesine;

omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;

kirjeldab abivahendite toel olulisi ajaloosündmusi, inimeste eluviisi ja tegevusalasid õpitud ajastutel;

teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal

Euroopas toimunud sündmusi; teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;

nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna, kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;

teab ja väärtustab kombeid ning traditsioone oma kultuuris; väärtustab kultuurilist

mitmekesisust ning määratleb end oma rahva liikmena;

leiab infot eri teabeallikatest, oskab hinnata erinevate teabeallikate usaldusväärsust.

Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 6.–7. klassis

6. klassis algav ajaloo õppimine võimaldab õpilastel suhestuda minevikuga. Ajaloo õpetuses lähtutakse õpilasest kui ajaloos osalejast. Õpilasel kujundatakse arusaam, et ajalugu on ka tema enda lugu. Toetatakse õpilase isiklikele kogemustele ning eelnevatele teadmistele ja kujutlustele, kesksel kohal on nende aktualiseerimine ja süstematiseerimine. Ajalooga tutvumine algab enamasti õpetaja suunamisel ja juhendamisel, kasutatakse praktilisi õpiülesandeid (nt vanematelt ja vanavanematelt teabe kogumine oma pere ja suguvõsa kohta). Korraldatakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, vaadatakse õppefilme. Õppetegevuse käigus omandatakse mitmesuguseid oskusi (küsimuste esitamine, teabe hankimine, eneseväljendamine), arendatakse koostööoskusi ja kujutlusvõimet. Ajalootunnis kasutatavad õpitegevused (lugemine, küsimustele vastamine, arutlemine, jutustuse kuulamine, ümberjutustamine) toetavad õpilaste psüühiliste protsesside ja kõne arengut, sealhulgas sõnavara rikastumist. Uut teemat käsitlema asudes selgitatakse välja õpilase eelteadmised ja laiendatakse sõnavara, et vältida võimalike väärkujutluste kinnistumist ja uute kujunemist.

6. klassis omandatakse teadmisi õpilase lähiümbruse kohta, 7. klassis keskendutakse juba laiemalt Eesti ajaloo ja üldajaloo õppimisele. Ajaloo õpetamisel on väga oluline muuseumide, ajalooga seotud paikade ja mälestiste külastamine, ajalugu tutvustavate filmide vaatamine ja muul viisil näitlikustamine.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8. ja 9. klassis keskendutakse Eesti ajaloo seostele Euroopa ja maailma ajalooga. Euroopas ja maailmas toimunud sündmusi käsitletakse eeskätt Eesti ajaloo paremaks selgitamiseks ja ilmestamiseks. Rõhutatakse, et Euroopas toimunud sündmused on tugevasti mõjutanud Eestis toimunud sündmusi (sõjad, revolutsioonid, tootmissuhete muutused jms). Ajalooõpetuse puhul seni olulisena rõhutatud põhimõtetele lisandub 8.–9. klassis tähelepanu pööramine otsestele ja kaudsetele põhjuslikele seostele. 8. klassi ajalooõpetuses on oluline tuua selgelt esile seosed varem õpituga, 9. klassis on põhitähelepanu lähiajaloo sündmustel, kuna just neil on igapäevaelus kõige tajutavam mõju õpilasele, tema perele/suguvõsale ja keskkonnale.

Kesksel kohal on õpetaja ja õpilase koostöö. Õpilane vajab õpetaja tuge ja juhendamist põhikooli lõpuni. Arvestades õpilaste lugemisraskusi, loetakse teksti klassis ühiselt ning analüüsitakse seejärel loetut õpetaja suunamisel, et tagada selle mõistmine.

Peale uute mõistete omandamise on olulisel kohal ka sõnavara laiendamine üldisemalt. Põhikooli lõpuni on vajalik näitlikustamine, teavet ei saada ainult õppetekstidest, vaid ka teistest allikatest (õpetaja jutustus, õppefilm, kaardid, fotod jne). Suur osa näitlikustamisest toimub teabe- ja sidetehnika vahendite toel. Õppe raames tehakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, näidatakse filme, mis kajastavad minevikus toimunud sündmusi jne.

Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused

II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- 1.tunneb huvi oma pere, kodukoha ja kodumaa vastu;
- 2.mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloo jaotamist ajastuteks;
- 3.tajub eluolu ja esemelise keskkonna muutumist läbi aja;
- 4.teab, kuidas muutus inimeste eluolu muinasajal;
- 5.teab mõnda olulist ajaloolist isikut ja tema rolli ajaloos.

6. klassi õppesisu

Sissejuhatus

- 1) Mis on ajalugu? Selgitab oma sõnadega, mis on ajalugu ja milleks on vaja ajalugu

Mida me minevikust mäletame?

- 1) Suguvõsa ajalugu
- 2) Minu suguvõsa

Mida me minevikust tunda?

- 1) Jutustab oma lapsepõlvest ja kodust.
- 2) Selgitab mõisteid sugupuu, põlvkond, esivanemad.
- 3) Koostab oma sugupuu (õed, vennad, isa, ema vanaisa, vanaema), väärtustab oma peret ja lähedasi.

Kuidas me ajaloost teada saame? Suulised ajalooallikad

- 1) Vanemate (ema, isa) lapsepõlve aegne elu maal.
- 2) Vanemate lapsepõlveaegne elu linnas.
- 3) Vanavanemate elu maal nende noorusajal.
- 4) Vanavanemate elu linnas nende noorusajal.
- 5) Kool läbi aegade.
- 6) Toit inimeste elus eri aegadel.
- 7) Eri ajastute inimeste rõivad.

Kirjalikud ja esemelised ajalooallikad

- 1) Vanad asjad jutustavad minevikust.
- 2) Muuseum. Muuseumikülastus.
- 3) Kirjalikud ajalooallikad. Arhiiv.
- 4) Vanad ehitised jutustavad minevikust.

Rehetare

- 1) Õppekäik kodukoha vanemate ehitistega tutvumiseks.
- 2) Ajaloo jäljed maastikul ja maapõues.
- 3) Õppekäik kodukoha linnamäe, kivist kalme või muu ajaloo jäljega tutvumiseks.
- 4) Raamatud räägivad ajaloost.
- 5) Filmid räägivad ajaloost.

Ajaarvamisest

- 1) Ajaarvamisest.
- 2) Esimesed jäljed inimestest kodukohas.
- 3) Kodukoht muinasajal.
- 4) Keskaja jäljed kodukohas.
- 5) Kodukoht 100 a tagasi.
- 6) Eluolu kodukohas kaasajal.

Õpitu kinnistamine

- 1) Ekskursioon.
- 2) Kordamine.

Õpitulemused 6. klassis

Õpilane:

- 1.tunneb huvi oma perekonna ajaloo ja sellega seotud minevikusündmuste vastu;
- 2.teab, et kodukoht ja elutingimused on ajaloo käigus muutunud;
- 3.tajub mineviku ja oleviku seoseid;
- 4.mõistab ajalist järgnevust ajateljel, omab üldist ettekujutust kodukoha ajaloo perioodidest.

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1.teab, kuidas on läbi ajaloo muutunud eestlaste eluolu ja esemeline keskkond;
- 2.teab mõningaid Eesti ajalugu mõjutanud sündmusi Euroopa ja maailma ajaloos;
- 3.teab uusaja ja lähiajaloo sündmusi Eesti ajaloos;
- 4.mõistab oluliste isikute rolli Eesti, Euroopa ja maailma ajaloos;
- 5.mõistab ajateljel abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloosündmuste täpset dateerimist;
- 6.teab Eesti Vabariigi valitsemis korda ja seda, kuidas riik toimib;
- 7.väärtustab oma kodumaad ja selle kodanikuks olemist.

Õpitulemused 7. klassis

Õpilane:

- 1.selgitab õpitava ajaloo perioodiga seostuvaid olulisemaid põhimõisteid;
- 2.nimetab tähtsamat muinasajast ja selle perioodidest (kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg), kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
- 3.teab vanaaja kultuure ja oskab nimetada ajastu olulisemaid saavutusi ja leiutisi;
- 4.kirjeldab kõige üldisemal kujul keskaja olemust;
- 5.teab keskaja Euroopa eluolu muutusi, avastusi ja leiutisi;
- 6.teab olulisemaid sündmusi, mis leidsid aset keskajal Eesti aladel.

7. klassi õppesisu

Muinasaeg

- 1) Ajaarvamisest.
- 2) Kiviaeg.
- 3) Karjakasvatuse ja põlluharimise algus.
- 4) Metallide kasutuselevõtt.
- 5) Looduslike tingimuste osa inimkonna arenemisel.
- 6) Muinasaja ajajärgud ja nende üldiseloomustus.

Muinasaeg Eestis

- 1) Jääaeg. Eesti ala asustamine inimestega. Vanimad inimasulad Eestis.
- 2) Muistsete eestlaste elu-olu.
- 3) Karjakasvatuse ja põlluharimise algus Eestis.
- 4) Eesti ala asustus I ja II aastatuhande vahetusel.
- 5) Eestlased muinasaja lõpus.
- 6) Eestlaste naabrid.
- 7) Eestlaste naabruses tekivad riigid. Suhted naabritega.

Vanaaeg

- 1) Vanaaja sisu ja üldiseloomustus.
- 2) Vanaaja kõrgkultuuride olulisus kas Vana-Ida, Vana-Rooma või Vana-Kreeka näitel.

Keskajast ja feodaalkorrast.

- 1) Keskaja üldiseloomustus.
- 2) Põlluharimise areng keskajal.

- 3) Talupoegade eluolu.
- 4) Feodaalide eluolu.
- 5) Keskaegsed linnad.
- 6) Ristiusu kirik.
- 7) Feodaalsed riigid. Ristisõjad.

Eestlaste muistne vabadusvõitlus

- 1) Tung itta
- 2) Liivlaste ja lätlaste alistamine
- 3) Muistse vabadusvõitluse algus. Ümera lahing.
- 4) Lembitu. Madisepäeva lahing.
- 5) Taanlased Põhja-Eestis.
- 6) Muistse vabadusvõitluse lõpp.
- 7) Miks eestlased lüüa said?

Eestlased võõra võimu all

- 1) Eesti ala pärast vallutust.
- 2) Jüriöö ülestõus.
- 3) Keskaegsed linnad Eestis.
- 4) Keskaegne Tallinn.
- 5) Reformatsioon. Reformatsiooni mõju kultuuri arengule.

Eestlaste naabrid XIII-XV sajandil

- 1) Liivlased, lätlased, leedulased,
- 2) Soomlased, rootslased.
- 3) Venelased.

Eesti varauusajal

- 1) Liivi sõda.
- 2) Eesti Rootsi riigi koosseisus.
- 3) Eestikeelse koolihariduse algus.
- 4) Tartu Ülikool.
- 5) Suur nälg.

Suured leiutised ja avastused

- 1) Teaduse ja tehnoloogia areng keskaja lõpul.
- 2) Trükikunsti leiutamine.
- 3) Esimesed eestikeelsed raamatud.
- 4) Tulirelvade kasutuselevõtmine.
- 5) Linnade kaitseehitiste muutumine.
- 6) Meresõidu arenemine.
- 7) Ameerika avastamine.
- 8) Esimene teekond ümber maailma.
- 9) Asumaade vallutamine. Orjakaubandus.

Õpitu kinnistamine

- 1) Õppekäik/ekskursioon

Suured leiutused ja avastused. (10 tundi)

Teaduse ja tehnoloogia areng keskaja lõpul.

Trükikunsti leiutamine.

Esimesed eestikeelsed raamatud.

Tulirelvade kasutuselevõtmine.

Linnade kaitseehitiste muutumine.
Meresõidu arenemine.
Ameerika avastamine.
Esimene teekond ümber maailma.
Asumaade vallutamine. Orjakaubandus.

Õpitulemused 8. klassis

Õpilane:

- 1.selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste elu-olust Eestis kuni Esimese maailmasõja lõpuni;
- 2.nimetab Euroopa ja maailma uusaja tähtsamaid sündmusi, mis on mõjutanud Eesti ajalugu;
- 3.tunneb huvi Eesti mineviku vastu Euroopas;
- 4.teab, et Euroopas toimunud sündmused on oluliselt mõjutanud Eesti ajalugu;
- 5.kirjeldab, kuidas majanduslikud ja ühiskondlikud muutused on mõjutanud inimeste elukorraldust;
- 6.teab, et inimeste teadmised on kujunenud suhtlemises teiste rahvastega;
- 7.kõrvutab ajateljel mõningaid olulisi Eestis ja Euroopas toimunud sündmusi;
- 8.tunneb ajaperioodi iseloomulikke tunnuseid.

8. klassi õppesisu

Maailm uusajal

- 1) Mis on uusaeg? Euroopa uusaja algul
- 2) Ameerika iseseisvussõda ja USA sünd
- 3) Suur Prantsuse revolutsioon
- 4) Napoleoni sõjad. Euroopa pärast Napoleoni sõdu
- 5) Tööstusrevolutsioon
- 6) Muuseumitund / filmitund

Maailm uusajal

- 1) Mis on uusaeg? Euroopa uusaja algul
- 2) Ameerika iseseisvussõda ja USA sünd
- 3) Suur Prantsuse revolutsioon
- 4) Napoleoni sõjad. Euroopa pärast Napoleoni sõdu
- 5) Tööstusrevolutsioon
- 6) Muuseumitund / filmitund

Eesti Tsaari-Venemaa võimu all

- 1) Põhjasõda. Peeter I
- 2) Eesti pärast ühendamist Venemaaga. Muudatused majanduses.
- 3) Talupoegade koormiste suurendamine
- 4) Pärisorjus. Pärisorjuse kaotamine ja asendamine teoorjusega
- 5) Mõisnike eluolu
- 6) Teorendilt raharendile. Talude päriksostmine.
- 7) Talurahvarahutused. Mahtra sõda
- 8) Muuseumitund / filmitund / õppekäik

Eesti talurahva elu

- 1) Talupere. Talu hooned
- 2) Talupere aastaringsed tööd
- 3) Talurahva söök ja söögikombed
- 4) Rahvakalender ja rahvakombed
- 5) Talurahvakoolid
- 6) Muuseumitund / filmitund / õppekäik

Rahvuslik ärkamisaeg

- 1) Ärkamisaja eellugu. Kr. J. Peterson
- 2) Fr. R. Kreutzwald. „Kalevipoeg“

- 3) J.V. Jannsen ja „Postimees“
- 4) Vanemuise Selts. I üldlaulupidu
- 5) L. Koidula. Eesti teatri algus
- 6) J. Hurt
- 7) C.R. Jakobson
- 8) Muuseumitund / filmitund / õppekäik

Tööstuse areng. Venestamisaeg

- 1) Esimesed vabrikud ja raudteed Eestis
- 2) Tööliste elu
- 3) Venestamisaeg. Rahvuslik liikumine venestamisajal
- 4) EÜS ja Eesti rahvusvärvide algus
- 5) J. Tõnisson ja „Postimees“. Karskus- ja spordiseltsid. G. Lurich
- 6) Muuseumitund / filmitund / õppekäik

Eesti XX sajandi alguses

- 1) Eesti majandus XX sajandi algul
- 2) 1905.-1907. aasta revolutsioon.
- 3) Revolutsiooni Sündmused Eestis. Mõisate põletamine.
- 4) Karistussalgad.
- 5) Eesti enne I maailmasõda. Väljarändamine
- 6) Eesti kultuur XX sajandi algul
- 7) Muuseumitund / filmitund / õppekäik

Maailm I maailmasõja eel

- 1) Suured leiutised ja avastused.
- 2) Suurriikide ajastu (Briti impeerium, Ameerika Ühendriigid, Tsaari-Venemaa, Saksamaa, Prantsusmaa)
- 3) I maailmasõja põhjused ja algus.
- 4) 1917. aasta revolutsioon Venemaal.
- 5) Nõukogude võimu kehtestamine.
- 6) I maailmasõja lõpp
- 7) Muuseumitund / filmitund / õppekäik

Eestist saab iseseisev riik

- 1) Eestlased I maailmasõjas
- 2) Eesti 1917. aastal
- 3) Eesti 1918. aastal
- 4) Muuseumitund/ filmitund / õppekäik

Õpitulemused 9. klassis

Õpilane:

- 1.selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste eluolust Eestis Esimese maailmasõja lõpust tänapäevani;
- 2.tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu;
- 3.teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi;
- 4.omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
- 5.mõistab, et eri ajastute kultuuri-, teaduse- ja tehnikasaavutused on olnud edasiviivaks jõuks riikide (ka Eesti) arengus;
- 6.teab, et poliitika on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 7.kujutab ajateljele toetudes ette maailmas toimunud olulisemaid sündmusi;
- 8.nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna;
- 9.kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 10.väärtustab oma kodumaad ning Eesti Vabariigi kodanikuks olemist.

9. klassi õppesisu

Eesti Vabadussõda

- 1) Vabadussõja algus. Kaitse korraldamine. Välismaine abi.
- 2) Eesti vabastamine.

Eesti Vabariik 1918-1940

- 1) Asutav Kogu ja maareform
- 2) Eesti Vabariigi sise- ja välispoliitika
- 3) Põllumajandus, tööstus, kultuur ja haridus Eesti Vabariigis

Maailm kahe maailmasõja vahel

- 1) Saksamaa pärast I maailmasõda
- 2) Kommunistlik Nõukogude Liit
- 3) Asumaad ja rahvuslik vabadusliikumine

Eesti kaotab iseseisvuse. 1939-1940

- 1) Molotovi-Ribbentropi pakt.
- 2) Baaside leping.
- 3) Eesti okupeerimine ja liitmine NSV Liiduga.
- 4) Esimene Nõukogude aasta.

Teine maailmasõda 1939-1945

- 1) II maailmasõja käik
- 2) II maailmasõda ja Eesti
- 3) Sõjasündmused Eestis 1944

Eesti ja muu maailm pärast II maailmasõda

- 1) Maailm pärast II maailmasõda. Külma sõda
- 2) Nõukogude Eesti
- 3) Kommunistliku süsteemi kokkuvarisemine
- 4) Eesti taasiseseisvumine
- 5) Muuseumitund/õppekäik

Ühiskonnaõpetus

- 1) Põhiseadus. Eesti riigi sümbolid
- 2) Valimised
- 3) Riigikogu
- 4) Riigipea. Valitsus
- 5) Korrakaitse
- 6) Riigikaitse
- 7) Kohus
- 8) Ekskursioon/õppekäik

Inimeseõpetus

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Inimeseõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise ja arendamisega seotud muutusi ning vastutust (nt seksuaalsuse olemus ja sellega seotud vastutus, töövõime jne);
2. hoiab oma tervist, järgides tervislikku eluviisi, käitub nii, et ei sea ohtu enda, teiste inimeste ega keskkonna turvalisust;
3. märkab ja mõistab kaaslaste ning iseenda emotsionaalseid seisundeid, käitumisviise;
4. oskab neid hinnata ja nendega toime tulla;
5. hoiab puhtust ja korda;
6. orienteerub eluasemega seotud küsimustes, omandab teadmised ja oskused majandamiseks, koduse elu korraldamiseks;
7. suudab täiskasvanu suunamisel eristada ning teadvustada oma oskusi ja võimeid, otsib erinevatest

teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
8.tunneb huvi ümbritseva ühiskonna elu vastu;
9.tunneb olmesuhtlemiseks vajalikke kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib sotsiaalseid nõudeid ja käitumisetiketiti.

Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa Õppetegevus

1.–2. klassis

1.–2. klassis on inimeseõpetuse põhisisuks lähiümbruse märkamine, selle teadvustamine (suhtes *mina* ja *meie*) ning sotsiaalse kompetentsuse arendamine. Õpitakse koos tegutsema nii matkides kui ka eeskuju ja juhendamise järgi. Omandatakse baassõnavara ja -lausungimalle ning elementaarseid (olme)suhtlusoskusi: teise inimese kuulamine, ütluste mõistmine ja nendele reageerimine (vastusrepliigid dialoogis), dialoogi alustamine ja jätkamine tuttavas situatsioonis jms.

Õpitakse (mängu)asjade kasutamist ja hoidmist, mängus osalemist, reeglitest kinnipidamist, mängu algamist, rollide ja vajalike mänguasjade jagamist jne. Kohati võib olla keeruline rollimängudes osalemine. Õpilased vajavad pidevat motiveerivat tagasisidet oma tegevuse ja saavutuste kohta.

Võrreldavate situatsioonide ja illustratsioonide (joonised, fotod) toel õpitakse märkama ja eristama (puhas/must, meeldib / ei meeldi jne) ümbritsevate esemete, ruumide ja inimeste (sh iseenda) esteetilisi omadusi. Õpitakse eristama isiklikke, võõraid ja ühiseid esemeid, neisse heaperemehelikult ja turvaliselt suhtuma ning neid kasutama. Õpitakse ka märkama ja eristama eakaaslaste käitumisviise. Harjutatakse viisakat käitumist (tervitamine, palumine, tänamine, eakaaslase ja täiskasvanu poole pöördumine, võimalik keeldumine jne).

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis kujuneb jätkuvalt õpilaste oskus märgata ja eristada oma lähiümbrust (selle esemeid, nähtusi, sündmusi, tegevusi jms). Õpilased tutvuvad eesti rahvakommete ja traditsioonidega (rõhuasetus pere ja kodukoha traditsioonidel).

Tegevus- ja suhtlussituatsioonides õpitakse tundma ja järgima ühiskonnas aktsepteeritavaid käitumisnorme. Õpitakse märkama, eristama ja mõistma igapäevaelu olukordi, sealhulgas ohuolukordi, verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid jms. Täiendatakse ühis- ja koostegevuse oskusi (sh hooliv ja teisi arvestav suhtlemine) ja viisaka käitumise oskusi. Õpetaja abiga saab õpilane aru pere ja koduga seotud teemadest, teadvustab laste ning vanemate vastastikuseid õigusi ja kohustusi.

Järjepidevalt kujundatakse õpilaste sotsiaalset teadlikkust ja verbaalset aktiivsust: õpilased kirjeldavad abivahendite toel enda ja kaaslaste tegevust ja emotsionaalset seisundit. Õppimist toetavad aktiivõppemeetodite kasutamine, õppekäigud, praktilised ülesanded, lühipalade lugemine ja analüüsimine. Järjest enam võimaldab tunnetustegevuse tase õpilastel aktiivsemalt ja iseseisvamalt osaleda (õpi)tegevuste kavandamisel, sooritamisel ja kontrollimisel ning abivahendite valimisel ja kasutamisel.

Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüsil pööratakse tähelepanu nendes osalejate tegevusviisidele, motiividele ja kavatsustele, situatsioonide tingimustele, tegevuste tulemustele ja tagajärgedele. Õpitakse juhendamise järgi situatsioonidele alternatiivseid lahendusi leidma ning kaaslastele soovitusi andma.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis täienevad õppetegevuse käigus õpilaste sotsiaalsed suhtlemis- ja käitumisoskused. Harjutatakse suhtlemist ja koostegevuse reguleerimist dialoogis (osalemine rühmatöös, rollimängudes, kutse koostegevusele, vastused küsimustele ja teadetele, dialoogi alustamine küsimuse ja teatega, nõustumine ja loobumine, alternatiivne ettepanek, oma arvamuste selgitamine ja kaitsmine). Individuaal- ja rühmatööde tulemuste esitlemise, enda ja teiste tegevuste kommenteerimise kaudu suureneb õpilaste verbaalne aktiivsus, kujunevad avaliku esinemise esmased oskused.

Õpitakse mõistma ja nimetama tegevuse eesmärgi, tingimusi, põhjuseid ja tagajärgi, käitumisaktis ilmnevaid emotsioone. Juhendamisel leitakse seoseid tegevus-, suhtlus- ja käitumisakti vahel, tehakse järeldusi ning planeeritakse ja/või korrigeeritakse edasist tegevust/käitumist.

Arenguliselt on õpilaste jaoks oluline pöörata tähelepanu muutustele enda organismis ja käitumises (seksuaalsus, suhtlemine ja käitumine vastassugupoolega, noormehe ja neiu rollid eri situatsioonides

jms) ning oma tervisekäitumisele (sh hoolitsemine oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise eest, enesekehtestamine, riskikäitumine).

Õpitakse märkama ja teadvustama kultuurilisi erinevusi. Alustatakse ettevalmistust iseseisvaks majandamiseks, teadlikuks ja säästlikuks tarbimiseks (prügi sorteerimine, pakendiinfo jmt).

Inimeseõpetuse temaatika ja õpilaste oskused võimaldavad sel perioodil rohkem kasutada IKT-vahendeid.

Õppetegevus 8.–9. klassis

Põhikooli lõpuastmes on kõige olulisem toetada õpilasi iseseisvaks toimetulekuks. Vanuseliselt on oluline tähelepanu pöörata ühiskonnaõpetusega seotud teemadele: eri eluvaldkondadega seotud õigusaktid ja lepingud, ameti valik ja edasiõppimisvõimalused, töötaja õigused ja kohustused, otstarbekad ja vastutustundlikud valikud/otsused, iseseisev raha kasutamine ja säästlik tarbimine, eluasemega seotud küsimused. Õpilased tutvuvad ja õpivad kasutama teabeallikaid, nõustamis- ja kriisiabivõimalusi; omandavad teadmise, kuidas otsida, küsida ja kasutada elus vajaminevat teavet ja abi. Õpilane harjutab iseseisva elu alustamise ja soolise küpsemisega seotud rollikäitumist. Teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles, tunneb ära lähisuhtevägivalla. Oluline on teadvustada pere loomise ja laste saamisega seotud vastutust.

Õppetegevuses rakendavad õpilased eelnevatel aastatel omandatud eri situatsioonidele vastavaid suhtlemisoskusi. Kujuneb oskus hinnata oma ning kaasinimeste individuaalset ja rühmakäitumist (põhjus-tagajärg seosed, otstarbekus, vastavus ühiskonnannormidele).

Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused

I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1.alustab ja jätkab dialoogi (vastab küsimusele, esitab küsimusi, nõustub või loobub kutsest);
- 2.teab viisaka käitumise reegleid, püüab neid täita;
- 3.hindab õpituatsioonis enda ja kaaslaste igapäevast käitumist (õige/vale, meeldib / ei meeldi);
- 4.tunneb ära ja nimetab näoilme ja hääletooni järgi kaaslaste 4–6 emotsiooni;
- 5.nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb, teab oma keha osasid;
- 6.räägib õpetaja suunamisel ja abivahendite toel tervisliku eluviisi põhimõtetest: liikumine, toitumine, puhkus ja enese eest hoolitsemine;
- 7.hoolitseb oma hügieeni eest, hoiab puhtust ja korda;
- 8.teab, mis on perekond, kodu, kodukoht ja kodumaa, ning Eesti riigi sümboleid;
- 9.liikleb ohutult kooliteel ning palub abi õnnetusjuhtumi korral.

Õpitulemused 1. klassis

Õpilane:

- 1.tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukoha, õdede- vendade ja vanemate nimed;
- 2.nimetab küsimuste abil oma lemmiktegevusi;
- 3.osaleb ühistes (õppe)mängudes ja järgib meeldetuletamisel mängureegleid;
- 4.vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks;
- 5.tunneb ära kaaslaste tegevuses ning õppesituatsioonis õige ja vale käitumise;
- 6.teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel;
- 7.teab oma kehaosi (pea, kael, kõht, selg, käed, jalad, juuksed ja nägu);
- 8.järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);
- 9.märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu;
10. korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust;
- 11.nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaaegu õiges järjestuses;
- 12.teab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, ja käitub vastavalt;
- 13.teab, et elab Eestis;
- 14.teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses.

Õpitulemused 2. klassis

Õpilane:

- 1.alustab ja jätkab dialoogi tuttavates situatsioonides;
2. kutsub õpetaja suunamisel kaaslasti tuttavat (õppe)mängu mängima, jagab mänguasju;
- 3.tavasituatsioonides suhtlemisel tervitab, palub, tänab, vabandab;
- 4.käitub söögilauas viisakalt (palub, tänab, räägib vaikse häälega, hoiab puhtust);
- 5.teab oma vanust, sünnipäeva ja kodust aadressi, nimetab oma kodukoha;
- 6.kirjeldab tegevusi, mis talle rõõmu pakuvad;
- 7.hindab õpetaja abiga kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi;
- 8.eristab oma, võõrast ja ühist asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta;
- 9.tunneb ära ja nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat);
- 10.tunneb ära situatsiooni, kus kellelegi tehakse liiga;
- 11.järgib ise ja õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevastes tegevustes (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);
- 12.nimetab näitvahenditele toetudes tervisele kasulikke toite;
- 13.nimetab oma lähisugulasi;
- 14.teab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes;
- 15.teab oma vanemate ja koolitöötajate ameteid;
- 16.tunneb kella täistundides;
- 17.teab sagedasemaid ohtusid kooliteel liiklemisel ja võõraste inimestega suhtlemisel;
- 18.oskab pöörduda täiskasvanu poole abi saamiseks.

Õpitulemused 3. klassis

Õpilane:

- 1.alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koosteggevusele, nõustumine, loobumine);
- 2.nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb;
- 3.hindab õpituatsioonis enda ja kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi;
- 4.teab erinevates kohtades ja olukordades viisaka käitumise reegleid;
- 5.tunneb näoilme ja hääletooni järgi ära ja nimetab kaaslaste 4–6 emotsiooni;
- 6.teab oma keha puhtuse ning välimuse eest hoolitsemise vahendeid ja vajalikkust;
- 7.teab terve ja haige inimese tunnuseid;
8. märkab oma enesetunnet ning teavitab sellest kaaslasti;
- 9.teab, et ravimeid võetakse haige olles, et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;
- 10.kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport;
- 11.kõneleb õpetaja suunamisel oma perekonnast: pere suurus, pereliikmete nimed, õdede- vendade vanus, vanemate tegevus;
- 12.küsimustele toetudes räägib enda ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel;
- 13.teab, mis on tema kodukoht ja kodumaa;
14. väärtustab Eestit – oma kodumaad;
- 15.tunneb Eesti sümbboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupääsuke, rukkilill);
- 16.tunneb kella täis- ja pooltundides;
- 17.nimetab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi;
- 18.teab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti;
- 19.palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi.

Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- 1.märkab ja aktsepteerib inimeste erinevusi (rahvus, välimus, vanus, tervis jm);
- 2.leiab õpetaja juhendamisel infot erinevatest teabeallikatest (sh tekstidest ja internetist);
- 3.tunneb kella ja kalendrit ning seostab seda oma elu tegevuste ja sündmustega;
- 4.mõistab oma õigusi ja kohustusi (suhtlemine, käitumine, õppetöö) ning teadvustab põhjuseid ja tagajärgi;
- 5.analüüsib ja hindab enda ja kaaslaste käitumist ning kasutab tuttavates olukordades

situatsioonist lähtuvalt erinevaid väljendusviise;

6.teab murdeeaga seotud muutusi ning oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi;

7.teab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid liikluses, vees, tule kasutamisel, toitumisel, uimastite tarbimisel ja internetis suhtlemisel, oskab abi küsida;

8.teab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises, oskab prügi sorteerida;

9.selgitab, milleks kasutatakse raha; mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust.

Õpitulemused 4. klassis

Õpilane:

1.osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis (teade – teade);

2.nimetab ning võrdleb oma ja sõprade vaba aja tegevusi, huvisid;

3.analüüsib õpetaja juhendamisel situatsioonide, oma ja kaaslaste käitumise ning emotsionaalsete seisundite põhjuseid ja tagajärgi;

4.jälgib kaasõpilaste tegevust ja vajaduse korral abistab neid;

5.tunneb koolielus ära konfliktsituatsiooni ning teab, mis juhtudel on vaja sellest täiskasvanule/õpetajale teatada;

6.teab enda tervist tugevdavaid ja nõrgestavaid tegureid (toitumine, liikumine, uni) ja harjumusi ning nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele;

7.nimetab oma lähisugulasi ja selgitab abistavate küsimuste toel kodu ja perekonna tähtsust oma elus;

8.kirjeldab oma pere traditsioone;

9.kirjeldab ja väärtustab oma kodukohta;

10.tunneb kella veerandtunnise täpsusega, seostab kellaaegu oma päevakavaga;

11.leiab koostegEVuses teavet kooli stendilt ja kooli kodulehelt;

12.teab erinevaid ameteid; mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust;

13.planeerib täiskasvanu abiga oma taskuraha kulutamist;

14.sorteerib täiskasvanu suunamisel klassis ja kodus tekkivaid olmejäätmeid;

15.teab ja kirjeldab turvalise käitumise viise igapäevaelus (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas).

Õpitulemused 5. klassis

Õpilane:

1.märkab ja mõistab erisusi oma ja kaaslaste tegevustes, arvamustes;

2.osaleb eri tüüpi dialoogides (teade – küsimus – vastus jne);

3.kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktsituatsioonis;

4.kirjeldab ja analüüsib õpetaja suunamisel oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (soovid, põhjus-tagajärg);

5.kirjeldab oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi, teab hoolitsematuse tagajärgi;

6.kirjeldab uimastite (alkoholi, tubaka) tarbimise mõju õppimisvõimele ja käitumisele;

7.jutustab tugikava abil pühade ja rahvakommete tähistamisest oma perekonnas;

8. teab erinevaid rahvakombeid;

9.mõistab oma kohustusi ja vastutust seoses õppetööga;

10.määrab aega minutilise täpsusega;

11. koostab õpetaja abiga endale päevakava;

12.otsib õpetaja juhendamisel teavet teatmeteostest või internetist;

13.teab, kuidas suhelda sotsiaalmeedias;

14.teadvustab reklaamide eesmäärke;

15.mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust;

16.kirjeldab vee ja elektri säästliku tarbimise võimalusi kodus ning koolis;

17.nimetab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises;

18.kirjeldab ja teadvustab pürotehnika jt ohtlike ainete väärkasutusega kaasnevaid tagajärgi.

Õpitulemused 6. klassis

Õpilane:
1.märkab ja jätab suhtlemisel meelde kaaslaste seisukohti, eristab kohast ja kohatut käitumist/suhtlemist;

2. analüüsib ja hindab õpetaja suunamisel enda ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja käitumist (käitumise eesmärk, põhjus–tagajärg suhe);
3. kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, -partnerist ja -eesmärgist lähtuvalt erinevaid väljendusviise;
4. mõistab vabandamist kui oma süüst/eksimusest arusaamist ja kahetsemist;
5. kirjeldab ja hindab plaanile toetudes oma huvisid ja toimetulekut koolis (õnnestumised, raskused jms);
6. teab inimese organismi üldist ülesehitust, tunneb joonisel inimfiguurid ära elutähtsad organid;
7. nimetab ebatervisliku toitumise võimalikke tagajärgi, oskab valida erinevate toitude hulgas tervisele kasulikke;
8. teab murdeeaga seotud muutusi inimese kehas ja käitumises, mõistab arengu individuaalsust;
9. kirjeldab uimastite mõju organismile ja käitumisele;
10. hoolitseb oma välimuse eest ja valib olukorrale vastavad rõivad;
11. koostab õpetaja juhendamisel kodu korrashoiuga seotud tegevuste plaani (tööde järjekord, vahendid, tööjaotus);
12. hangib õpetaja juhendamisel teavet kaaslastelt (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (internet, meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid);
13. oskab kasutada kodukoha ühistranspordi sõiduplaane;
14. mõistab telefoni ja meedia (sh arvutimängud, sotsiaalmeedia, televisioon jmt) otstarbeka kasutamise vajalikkust ning teab võimalikke riske;
15. teab kodukeemia ja ravimite väärkasutuse tagajärgi ja selle ennetamise võimalusi;
16. kirjeldab peamisi tule- ja veeohutuse nõudeid ning käitumisstrateegiaid vastavate õnnetusjuhtumite korral.

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:
 1. mõistab ühiselu reegleid; suhtleb tavaolukordades vastavalt olukorrale ning reageerib adekvaatselt kohatule käitumisele enda ja teiste suhtes;
 2. väärtustab turvalisi lähisuhteid; teab peremudeleid ja kirjeldab pereliikmete rolli perekonnas; mõistab lapse saamisega seotud vastutust;
 3. mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust;
 4. teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles;
 5. teab oma tugevaid ja nõrku külgi;
 6. otsib erinevatest teabeallikatest võimete kohaseid jätkuõppe võimalused ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
 7. teab, kuidas kodust ja tööelu korraldada (eluaseme soetamine, raha teenimine ja kulutamise planeerimine);
 8. lepingutega seotud kohustused ja õigused);
 9. mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid (liiklus, vesi, nutivahendite kasutamine, toitumine, uimastid), oskab ohuolukorras reageerida;
 10. oskab küsida teavet ning kasutada erinevaid teabeallikaid (sh nõustamis- ja kriisiabi leidmiseks);
 11. teab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (sh tervishoiusüsteemi, maksude suhtes);
 12. tunneb end Eesti kodanikuna.

Õpitulemused 7. klassis

Õpilane:

1. selgitab ja kaitseb õpetaja suunamisel oma seisukohti, mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust/erinevust, oskab reageerida kohatule käitumisele;
2. teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), oskab õpetaja suunamisel nimetada negatiivsete omaduste parandamise võimalusi;
3. kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (motiivid, tingimused, tulemused);
4. reageerimine (eba)õnnestumisele jms);

5.järgib viisakusreegleid, teeb kaaslastele ettepanekuid, vastab nii positiivsetele kui ka negatiivsetele ettepanekutele situatsioonile vastavaid moraalinorme ja käitumise reegleid arvestades;

6.väärtustab (lähi)suhetes sallivust, hoolivust, abistamist ja lugupidamist;

7.kirjeldab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, puhkamine, tervist kahjustavate tegevuste vältimine, arstiabi);

8.oskab endale ja teistele ohtlikes situatsioonides öelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda;

9.demonstreerib õpistuatsioonis hädaabi numbrile helistades olulise teabe andmist;

10.mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust;

11. teab, kust leida infot noorte nõustamisteenuste kohta;

12.koostab oma tegevuste kohta nädalaplaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine);

13.hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning erinevatest infoallikatest;

14. edastab kaaslastele teavet (abiiks kavapunktid);

15.nimetab sidepidamise viise tänapäeval ja minevikus, kasutab otstarbekalt tänapäevaseid sideteenuseid (e-kirjavahetus, telefon, internet, sotsiaalmeedia);

16.oskab kirjutada e-kirja;

17.teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda ja teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada;

18.mõistab ja oskab kirjeldada töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused);

19.oskab nimetada oma pere olulisemaid sissetuleku- ja kuluallikaid;

20.teab jäätmete individuaalseid ja ühiskondlikke käsitlemisvõimalusi ja -viise;

21. oskab jäätmeid sorteerida.

Õpitulemused 8. klassis

Õpilane:

1.arvestab ühistegevuses suhtluspartnerite erinevate (sh vastandlike) arvamustega;

2.annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis;

3. pakub õpistuatsioonis olukordadele sobivaid lahendusi;

4.teab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpistuatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi;

5.nimetab oma emotsioone ja teab erinevaid võimalusi emotsioonide reguleerimiseks;

6.kirjeldab peamisi tervist tugevdavaid ja toetavaid tegureid;

7.teab ja oskab igapäevaelus teha tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervisega;

8.teab tervisliku toitumise, kehalise aktiivsuse ja unerežiimi põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus;

9.kirjeldab oma tervislikku seisundit, oskab pöörduda abi saamiseks arsti poole (registreerimine vastuvõtule, kojukutse, hädaabi);

10.teab, mida tähendab ravikindlustus ning oskab nimetada tervishoiuteenuseid;

11.väärtustab lähisuhteid, oskab kontakti luua ning teab, kuidas suhteid hoida;

12. tunneb ära lähisuhtevägivalla;

13.teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid (sh rasedusest hoidumine) ja mõistab seksuaalelu alustamisega seotud vastutust;

14.eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist;

15.teab ja leiab olulisi infoallikaid tervisetabe, nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses;

16.teab, millal ja kuidas pöörduda õiguskaitseorganite poole;

17.mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid liikluses, vees, toitumisel, nutivahendite kasutamisel, uimastite omamisel ja tarbimisel;

18.hoolitseb oma riiete eest ja valib olukorrale sobiva riietuse;

19.teab riiete hooldusmärkide tähendusi;

20.teab erinevaid panga- ja e-teenuseid ning vastavaid veebikeskkondi;

21.teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevaid ja nõrku külgi;

22.teab sobiva elukutse omandamise võimalusi.

Õpitulemused 9. klassis

Õpilane:

1.valib suhtlemisviisi vastavalt olukorrale ja kasutab asjakohaseid suhtlemise osaoskusi (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele, tunnistab oma eksimusi);

2.hindab oma ja kaaslaste käitumise vastavust ühiskonnas kokkulepitud normidele ja reeglitele;

3.teab erinevaid peremudeleid ning kirjeldab pereliikmete rolli ja vastutust perekonnas;

4.teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes, väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet;

5.mõistab lapse saamisega seotud vastutust, kirjeldab lapse arengut ja vanemate rolli lapse kasvatamisel;

6.teab peamisi pere ja laste elu reguleerivad seadusi ja sotsiaaltoetusi;

7.oskab planeerida raha teenimise ja kasutamise seotud tegevusi;

8.kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi;

9.hindab nõustaja suunamisel oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppe võimalusi ja tingimusi ning teeb enda jaoks sobiva karjäärivaliku;

10.teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana, nimetab info ja abi saamise võimalusi tööõigusega seotud küsimustes;

11.mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi;

12. tunneb töö otsimisel ära inimkaubandusele viitavad märgid;

13.teab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (tervishoiusüsteem, maksud jm);

14.oskab küsida teavet kaasinimestelt ja kasutada info leidmiseks erinevaid teabeallikaid.

1. klassi õppesisu

MINA JA MEIE

1) Tervitamine: erinevad tervitusväljendid; eakaaslaste ja täiskasvanute tervitamine.

Enesetutvustamine ja tutvumine kaaslastega dialoogis (vanus, sünnipäev). Kaaslase kutsumine ühistegevusse. Klassi reeglid (sõnastamine ühisvestluses), reeglite vajalikkus. Suhtluspartnerite näoilmed ja hääletoon (rõõmus, kurb, sõbralik, vihane, üllatunud). Kiusamine (äratundmine), täiskasvanult abi palumine. Oma eksimuse tunnistamine ja vabandamine; positiivne reageerimine vastuseks vabandamisele. Koolitöötajate ametid.

MINA JA TERVIS

Isiklik hügieen: igapäevane pesemine, dušš, vann, saun; pesemisvahendid ja nende korrashoid. Hügieen enne ja pärast igapäevaseid tegevusi (söömine jne), nohukõha korral. Hammaste tervishoid: värske aedja puuvili, kommid; hambaarst. Liikumise vajalikkus ja võimalused; mängukohad väljas, ohutusnõuded. Toitumine (söögikorrad, sobivad toidud; sooja koolilõuna vajalikkus). Käitumine söögilauas: toidu tõstmine, vestlus söögilauas.

MINA JA PERE

Pereliikmete tegevused, ühised tegevused ja mängud, pereliikmetega arvestamine. Vanemate ametid. Sugulased (onu, tädi; onude, tädide lapsed).

MINA JA MINU KODU

Minu kodu (ruumid, sisustus), aadress. Lemmikloom kodus. Koduarmastus. Koolis tähistatavad riiklikud ja rahvakalendri pühad (olulisemate tegevuste nimetamine illustratsioonide järgi).

MINA JA AEG

Aasta (aastaaegadele vastavad kuud, välitööd koduümbruses aastaaegade kaupa; vanus, sünnipäev: kuupäev, kuu). Kellaaeg täistundides. Päevakava: minu ja kaaslaste tegevused koolis ja kodus; tegevused, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks.

MINA JA ASJAD

Minu oma, kaaslaste oma, meie oma (esemete hoidmine ja kasutamine; andmine, laenamine, varastamine, lõhkumine; kadedus, lahkus). Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas. Individuaalsed ja üldkasutatavad transpordivahendid kodu ja kooli vahel liiklemiseks. Käitumine liiklusvahendites. Telefoni viisakas vastuvõtmine; helistamine vanematele.

MINA JA TURVALISUS

Sagedasemad lastega toimuvad õnnetusjuhtumid: kukkumised, liiklusõnnetused jalakäijatega (sõidutee valesi ületamine, seisva liiklusvahendi varjust väljumine, liiklemine talvisel teel); juhtumist teatamine lähimale täiskasvanule. Käitumine võõraste inimestega (koju sisselaskmine, võõraga kaasaminek, võõralt asjade/maiustuste vastu võtmine jms; hädaolukorras abi palumine). Võõras ümbrus, eksimine, abi palumine (dialoogi repliigid), vanemale helistamine.

2. klassi õppesisu

MINA JA MEIE

Tervitamine: erinevad tervitusväljendid; eakaaslaste ja täiskasvanute tervitamine.

Enesetutvustamine ja tutvumine kaaslastega dialoogis (vanus, sünnipäev). Kaaslaste kutsumine ühistegevusse. Klassi reeglid (sõnastamine ühisvestluses), reeglite vajalikkus. Suhtluspartnerite näoilmed ja hääletoon (rõõmus, kurb, sõbralik, vihane, üllatunud). Kiusamine (äratundmine), täiskasvanult abi palumine. Oma eksimuse tunnistamine ja vabandamine; positiivne reageerimine vastuseks vabandamisele. Koolitöötajate ametid.

MINA JA TERVIS

Isiklik hügieen: igapäevane pesemine, dušš, vann, saun; pesemisvahendid ja nende korrashoid. Hügieen enne ja pärast igapäevaseid tegevusi (söömine jne), nohu köha korral. Hammaste tervishoid: värske aedja puuvili, kommid; hambaarst. Liikumise vajalikkus ja võimalused; mängukohad väljas, ohutusnõuded. Toitumine (söögikorrad, sobivad toidud; sooja koolilõuna vajalikkus). Käitumine söögilauas: toidu tõstmine, vestlus söögilauas.

MINA JA PERE

Pereliikmete tegevused, ühised tegevused ja mängud, pereliikmetega arvestamine. Vanemate ametid. Sugulased (onu, tädi; onude, tädide lapsed).

MINA JA MINU KODU

Minu kodu (ruumid, sisustus), aadress. Lemmikloom kodus. Koduarmastus. Koolis tähistatavad riiklikud ja rahvakalendri pühad (olulisemate tegevuste nimetamine illustratsioonide järgi).

MINA JA AEG

Aasta (aastaaegadele vastavad kuud, välitööd koduümbruses aastaaegade kaupa; vanus, sünnipäev: kuupäev, kuu). Kellaaeg täistundides. Päevakava: minu ja kaaslaste tegevused koolis ja kodus; tegevused, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks.

MINA JA ASJAD

Minu oma, kaaslaste oma, meie oma (esemete hoidmine ja kasutamine; andmine, laenamine, varastamine, lõhkumine; kadedus, lahkus). Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas. Individuaalsed ja üldkasutatavad transpordivahendid kodu ja kooli vahel liikumiseks. Käitumine liiklusvahendites. Telefoni viisakas vastuvõtmine; helistamine vanematele.

MINA JA TURVALISUS

Sagedasemad lastega toimuvad õnnetusjuhtumid: kukkumised, liiklusõnnetused jalakäijatega (sõidutee valesti ületamine, seisva liiklusvahendi varjust väljumine, liiklemine talvisel teel); juhtumist teatamine lähimale täiskasvanule. Käitumine võõraste inimestega (koju sisselaskmine, võõraga kaasaminek, võõralt asjade/maiustuste vastu võtmine jms; hädaolukorras abi palumine). Võõras ümbrus, eksimine, abi palumine (dialoogi repliid), vanemale helistamine.

3. klassi õppesisu

KÄITUMINE JA SUHTLEMINE

Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega. Iga inimese väärtus. Uhkustamine. Valetamine (valetamise tagajärjed, vale ülestunnistamine, tõe rääkimine). Käitumine koduümbruses (trepikojas, õues, tänaval), naabritega arvestamine.

Sünnipäeva tähistamine, peo planeerimine (tegevuste/mängude valik ja peo ettevalmistamine), sobilikud kingitused. Külla kutsumine, küllaminek, käitumine külas. Telefonivestlus sõbraga (kutse koostegevusele, dialoog). Käitumine söögilauas (igapäevane laua katmine ja koristamine, hügieeninõuded). Käitumine raamatukogus (kooli raamatukogus lugejaks registreerimine, raamatu laenutamine), raamatu hoidmine. Suhtluspartnerite näoilmed, hääletoon (viha, hirm, vastikus, häbi, üllatus, rõõm).

INIMENE JA TERVIS

Õpilase välimus (keha ja riiete puhtus-korrashoid), selle mõju enesetundele ja suhetele kaaslastega. Terve ja haige inimene, haiguse tunnused (nohu, köha, palavik, valu, lööbed), teavitamine halvast enesetundest; nakkuse levikut vältiv käitumine, ravimite võtmine.

Haiguste ennetamine (riietus, ruumide õhutamine, karastamine). Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus ning liikumine ja sport.

INIMENE JA PEREKOND

Peretüübid: suurpere, väikepere. Õdede-vendade, vanemate, vanavanemate andmed (nimi, vanus, tegevus). Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne, üksteisega arvestamine.

INIMENE JA KODUMAA

Eestimaa minu kodumaa. Eesti Vabariigi sümbolid: vapp, hümn. Pealinn. President. Eesti rahvussümbolid: suitsupääsuke, rukkilill. Pühad ja kombed (vastlapäev, kadripäev, mardipäev, advent, jõulud).

INIMENE JA AEG

Aastaegade jagunemine kolmeks perioodiks (varakevad jne), inimeste tegevused, ohuolukorrad sõltuvalt aastaajast (kõndimine jäätunud veekogul jms). Kalender, selle vajalikkus (aasta, kuud, nädalad; tähtpäevad). Kellaaeg õpilase päevakavas (täis- ja pooltund, tegevuste ajaline järjekord). Vaba aja mitmekülgse sisustamise võimalused.

INIMENE JA TURVALISUS

Koolitee ja selle ümbrus, kooli tuleku aeg ja viis. Käitumine tundmatute ainetega, vedelikega. Päästeteenistus: kiirabi, politsei, tuletõrje; abi vajadus (seos õnnetusjuhtumitega). Abipalve esitamine hädaabi numbril 112. Turvakodu.

4. klassi õppesisu

KÄITUMINE JA SUHTLEMINE

Mina. Igäühe individuaalsus ja väärtuslikkus, sooline kuuluvus. Mina ja endasse suhtumine. Lapse õigused ja kohustused. Sõbrad ja tuttavad: sõprade valimine ja hoidmine, ühistegevus. Klassiõhtu: sisukate peo tegevuste valik ja planeerimine. Eakaaslaste ja täiskasvanute kõnetamine. Abivalmidus klassis (abi vajamine ja küsimine, abi vastuvõtmine, abivajaja märkamine ja abi pakkumine). Vägivaldne käitumine

(tõukamine, ehmatamine, narrimine jne); võimalikud konfliktid igapäevases koolielus. Teatamine, kaebamine.

INIMENE JA TERVIS

Õppimise tervishoid (rüht, õige istumine, silmade tervishoid, puhkus, sport). Kahjulikud harjumused (liigne telerivaatamine, liigne arvuti kasutamine jms; suitsetamine ja alkoholi tarvitamine), nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele. Isiklikud toitumisharjumused, mõju enesetundele. Esmased kodused ravivõtted külmetushaiguste korral. Esmaabi lihtsamate vigastuste puhul (lõikehaav, ninaverejooks jne).

PEREKOND JA KODUKOHT

Minu sugupuu (perekond ja lähisugulased). Pereliikmete lahkumine ja lein, käitumine matustel, surnuaias. Maa- ja linnakodu (hooned; eluruumide sisustus, puhtus, korrashoid). Kodutus, lastekodu kui üks peretüüp. Transpordivahendid kodukohas tänapäeval ja minevikus. Sõidupilet ühissõidukis (ostmine jm toimingud). Meie kool ja teised ümbruskonna koolid. Muuseumid kodukohas, käitumine muuseumis. Kodukoha sümbolid: lipp, vapp. Kodukoha rikkused. Pühad ja kombed (uusaasta, EV aastapäev, volbripäev, jaanipäev jne).

INIMENE JA AEG

Kellaaja määramine veerand tunnise täpsusega. Kellaajast kinnipidamine: täpsus; hiline mine, selle tagajärjed. Õpilase päevakava koostamine, õppimine, puhkus, vaba aja tegevused.

INIMENE JA TEAVE

Koolistend, ajakiri lastele, kuulutus ajalehes/stendil (teabeallikate kasutamine).

INIMENE JA TÖÖ, INIMENE JA ASJAD

Töö, selle eesmärk ja tulemus (produkt, tasu); pereliikmete tööd (tööde jaotus, koostöö) koduses majapidamises, õpilase töö koolis, kohuse- ja vastutustunne töö tegemisel, tööarmastus. Lapse taskuraha, selle otstarbekas kulutamine (lihtsamate ostude sooritamine), raha kogumine. Ostud toidupoes: ostja ja müüja suhtlemine, raha kasutamine lihtsamates tehingutes. Tehingud postkontoris. Kirja saatmine.

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS

Olmejäätmete tekkimine klassis ja koduses majapidamises (tegevused, nende tagajärjel tekkiv prügi); jäätmete individuaalne käitlemine. Liiklusmärgid kodu ümbruses ja kooliteel (ülesanne, vajalikkus). Jalgrattaga (rulaga, rulliskudega) sõitmine, ohud. Tuleohutuseeskirjade järgimine lapse igapäevastes tegevustes; käitumine tulekahju korral; käitumine tulekahju häire korral. Käitumine veekogude juures, basseinis, veekeskuses. Käitumine metsas, loodusmatkal (loodussäästlik käitumine, käitumine eksimise korral).

5. klassi õppesisu

KÄITUMINE JA SUHTLEMINE

Mina: olulisemad isikuandmed, meeldivad ja ebameeldivad tegevused; sarnasused ja erinevused võrreldes eakaaslastega. Enesetuvustamine dialoogis, arvestades vestluspartneri vanust (eakaaslane, täiskasvanu). Suhtlemine võõrastega, milliseid isikuandmeid võib kellele avaldada. Igapäevased suhtlussituatsioonid kodus ja koolis (positiivsed-negatiivsed ettepanekud, konfliktid jne): hindamine (tingimused, põhjus, tagajärg); suhtlemise eesmärkide mõistmine (käsk, korraldus, palve, keeld, teave jne). Vägivaldse (füüsiline, vaimne) käitumise äratundmine, käitumine ohvri ja pealtnägijana. Abivalmidus (vanad inimesed, nooremad kaaslasted, erivajadustega inimesed): abivajaja märkamine ja abi pakkumine, abistamine. Abi vajaduse ja enda võimaluste hindamine abi pakkumisel.

INIMENE JA TERVIS

Meeleelundite (nägemis-, kuulmis-, haistmis-, maitsemis-, kompimis- elund) ülesanded, tervishoid.

Erivajadustega inimesed (meeleelundite kahjustuste tagajärjel), alternatiivsed suhtlemisvahendid. Enesetunde kirjeldus dialoogis arstiga (levinumad külmetus- ja nakkushaiguste tunnused), ravirežiimi järgimine. Haiguste ennetamine (tervislikud eluviisid). Tervisesport ja liikumine, sportimisvõimalused kodukohas, Eesti tuntumad sportlased. Piisava une ja puhkuse vajalikkus. Valikud toitumisel. Esmaabi põletuse, külmumise, minestuse korral. Uimastid: tubakas, alkohol, narkootikumid (kanep); alkoholi ja tubaka mõju õppimisvõimele ja käitumisele. "Ei" ütlemine uimastitega seotud situatsioonides.

PEREKOND JA KODUKOHT

Elu maal ja linnas, kodukoha eluolu (levinumad tegevusvaldkonnad, ametid jms). Kodukoha rahvariided, rahvariide kandmine tänapäeval ja minevikus. Kodukoha tähtsamad traditsioonid (laulu ja tantsupidu jms). Peretraditsioonid (pereliikmete ühised tegevused, peretraditsioonide määratlemine ühisvestluses, sarnasused-erinevused kaaslastega). Pühad ja kombed (ülestõusmispühad, karjalaskepäev, jüripäev, hingedepäev).

INIMENE JA AEG

Aja määramine minutilise täpsusega, kellaaja kaheksaühe määramine (toetudes ööpäeva osadele). Päeva ja nädala ajakava, vaba aja tegevuste mitmekesisus (positiivsed ja negatiivsed harjumused päevakavas: ajakulu, valikute tegemine jne).

INIMENE JA TEAVE

TV-kava (sisu, eakohased saated, telesaadete hulgast valikute tegemine). Pilt-teatmeteosed, Internet: kooli kodulehekülge (teabeallikate kasutamine). Reklaamide sisu ja eesmärk.

INIMENE JA TÖÖ, INIMENE JA ASJAD

Palgatöö, selle tulemus ja eesmärk, ametis püsimise üldised tingimused (võrdlus õpilase käitumisega koolis). Kulutused peres lapse heaolu eest hoolitsemisel (lapse põhivajadused ja soovid, pere majanduslike võimalustega arvestamine jms), asjade väärtus sõltuvalt nende vajalikkusest. Raha hoidmise viisid: hoiukarp, pank. Raha kogumine.

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS

Vee ja elektri säästlik tarbimine koolis ja kodus. Olmejäätmete (tava-, taaskasutatavad, ohtlikud jäätmed) käitlemine kodus majapidamises (prügi sorteerimine ja ära paigutamine, kogumispunktid, jäätmete kompostimine). Liiklusõnnetuste peamised põhjused, liiklusõnnetusest teatamine ja abi kutsumine. Pürotehnika (ost-müük alaealistele, kasutamine). Pommiähvarduse tegemisega kaasnevad ohud ja tagajärjed, käitumine pommiähvarduse korral.

6. klassi õppesisu

SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA

Suhtlemisstrateegiade eristamine (õpetaja abiga): selgitamine, veenmine, meelitamine, ähvardamine jm. Suhtluspartnerite motiivid ja kavatsused. Suhtlemine sõprade ja "sõpradega": "kambavaim", jäljendamine; isiklik arvamus, vastutus; keeldumine mittesoovitud tegevustest. Suhtlemine vastassugupoolega (tähelepanu köitmine, tunnete verbaalne ja mitteverbaalne väljendamine, reageerimine (eba)meeldivatele ettepanekutele jms). Suhtlemine internetiportaalides, enda kohta edastatava infoga seotud turvalisus ja ohud. Suhtlemine koduste ja eakaaslastega: rääkimine, ärakuulamine; pinged-konfliktid, arusaamatused, nende vältimine ja lahendamine. Suhtlemisprobleemid kodus: muutunud suhted ja rollid, iseseisvus: laste ja vanemate vastutus. Valetamine, vaikimine, hädavale. Süüteo ülestunnistamine ja vabandamine.

MINA ISE

Minapilt: oskused ja võimed, huvid, tugevused ja nõrkused; sarnasused ja erinevused kaaslastega, sallivus. Enesehinnang (erineva enesehinnanguga õpilaste käitumine sarnastes situatsioonides).

INIMESE TERVIS

Sissejuhatust inimese anatoomiasse lähtuvalt elundite funktsioonidest (nahk, meeleelundid, aju, kopsud, magu, neerud, maks, suguelundid). Toidu- ja toitained. Toiduainete pakendiinfo (eri toitude sisaldumine; parim enne jms). Kiirtoit – populaarsuse põhjused, mõju inimese organismile. Üle- ja alatoitumine (sh dieetid ja näljutamine), selle mõju tervisele. Esmaabi (toidu- jms) mürgituse, looma- ja putukahammustuse korral. Uimastite (sh alkoholi ja tubaka) mõju organismile (ülevaatlikult) ja käitumisele.

INIMESE ARENG

Murdeiga, muutused tüdrukute ja poiste organismis. Erinev arengutempo ja muutuste aktsepteerimine. Poiste ja tüdrukute hügieen, ravikosmeetika vajadus ja kasutamine. Muutused tüdrukute ja poiste käitumises, sh suhtlemises; sobivad ja ebasobivad käitumismallid.

INIMESE VÄLIMUS

Riietumine (olukorrale ja kehaehitusele sobiva riietuse, jalanõude valik, noortemood – riietusesemete otstarbekus). Riiete ja jalanõude puhtus-korrashoid: pesemis- ja hooldusvahendite kasutamine; keemiline puhastus, kingsepp (oma soovide väljendamine suhtlemisel). Juuste igapäevane hooldamine: hooldusvahendid, juuksevärvid (pakendiinfo, kasutamine). Suhtlemine juuksuriga (oma soovide väljendamine, soovitude küsimine jms). Küünte hooldamine, maniküür, pediküür. Olukorrale ja eale sobiv dekoratiivkosmeetika.

INIMENE JA KODU

Kodu ja koduümbrus (kirjeldus, soovid muudatuste osas; igapäevane korrashoid). Suurpuhastus kodus (tööde järjekord, jagamine pereliikmetega, vahendid). Külaskäik ja külaliste vastuvõtmine (suulise ja kirjaliku kutse saamine, ettevalmistused sõltuvalt küllakutsest, külas viibimine).

Kodukoha (ja Eesti riigi) tuntud inimesed, nende tegevusalad, elukutsed (seos päevakohaste sündmustega). Kodukoha ettevõtted ja nende toodang, töötajate ametid.

INIMENE JA TEAVE

Olulisemad päevauudised, nende edastamine kaaslastele.

Teatmeteosed, Internet (kodukoha tuntumate paikade ja inimeste kohta lühinfo hankimine ja edastamine koostegutses).

Transport kodukohas, kodukoha ümbruses (orienteerumine sõiduplaanides, teabe hankimine; sõidusoodustused). Telefoni otstarbekas kasutamine (telefonikaart, mobiiltelefon).

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS

Kodukeemia kasutamine (WC, vanni, pliidi ja akna puhastamine), piktogrammide pakendil, kodukeemia väärkasutuse võimalikud tagajärjed.

Tulekahju tekkimise ohud kodus majapidamises: ohuolukorra hindamine, tulekahju kustutamine (esmasle tulekustutusvahendite kasutamine, hädaabi). Ohutusnõuded ujumisel ja veesõidukite kasutamisel, päästevahendite kasutamine.

7. klassi õppesisu

SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA

Suhtlussituatsioonide kirjeldamine oma ja teise positsioonilt; suhtluspartneri soovide, kavatsuste variatiivsed väljendusviisid; hinnang suhtluspartnerite käitumisele (motiivid, tingimused, tulemused); eriarvamused (oma seisukohtade selgitamine ja kaitsmine, nõustumine kaaslase arvamusega); konfliktide lahendamise võimalused. Suhtlussituatsioonid ja –strateegiad: agressiivne, ennastkehtestav ja alistuv käitumine; süüdistamine, kriitika; iroonia, must huumor. Arusaamatused ja konfliktid kodus, sõprade vahel. Iseloomujooned ja käitumine, mida sõprades, sh vastassugupooles hinnatakse. Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine (kaaslane kinos, teatris, peol: kutsumine, nõustumine/keeldumine, alternatiivsete ettepanekute esitamine, kaaslasega arvestamine jne). Sõprus, armumine, armastus, käimine. Oma tunnete väljendamine, tunnetest rääkimine, lähedus, aja koosveetmine, ühised tegevused. Seksuaalsuse trepp ja

arengu individuaalsus. Seksuaalsuhted: partnerite valmisolek, seksuaalsuhtest keeldumine, selle edasilükkamine; vastutus seoses seksuaalelu alustamisega, noorte nõustamisteenused. Mittesobilik seksuaalne käitumine, ahistamine, käitumine seksuaalse ahistamise korral.

MINA ISE

Minapilt: positiivsed ja negatiivsed iseloomuomadused, sarnasused-erinevused kaaslastega; negatiivsete omaduste parendamisvõimalused. Enesehinnang (erineva enesehinnanguga inimeste käitumine, minu ja kaaslaste reageeringud kiitusele, laituisele, õnnestumisele, ebaõnnestumistele jms.; hinnangud reageeringutele, käitumisele; võimalikud lahendused).

MINU TERVIS

Minu toiduvalik ja seda mõjutavad tegurid, mitmekesise toidu tähtsus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana (kehalise aktiivsuse vormid, võimalused koolis, kodukohas). Arsti (kiirabi, perearst, hambaarst) poole pöördumine (registratuur, vestlus vastuvõtul, konsultatsioon telefoni teel). Tuntumad ravimtaimed (korjamine, säilitamine, apteegist ostmine; kasutamine). Enamlevinud nakkushaigused, levimise viisid, HIV ja AIDS. Esmaabi mao- ja puugihammustuse korral. Uimastite tarbimise enamlevinud põhjused noorte hulgas. Käitumine uimastitega seotud olukordades, abi kutsumine.

KODU JA KODUKOHT

Eestimaal elavad teised rahvused; kultuurilise mitmekesisuse rikastav roll, sallivus teiste rahvaste ja kultuuride suhtes.

Oma tuba: toa plaan, toa sisustamine ja korrashoid. Kodu kaunistamine tähtpäevadeks (seos pere traditsioonidega).

Vaba aja ja tegevuste planeerimine (võimalused ja pakkumised kodukohas ja lähiümbruses jne), tegevuste mitmekesisus.

Matk, ekskursioon kodukohas, koduümbruses (planeerimine koostevõttes: info otsimine vaatamisväärsuste kohta, valikute tegemine, ettevalmistuste planeerimine (sh reisikoti pakkimine); kirjalik meelepea kaaslastele; plaani tutvustamine ja põhjendamine jms).

Noorteüritused, -peod (kodused peod; kooli-, linna- jm peod: käitumine, riskid). Peo praktiline planeerimine sünnipäeva ja klassiõhtu näitel.

INIMENE, AEG JA TEAVE

Isikut tõendav dokument (ID-kaart, pass), selle muretsemine ja kasutamine. Isikuandmete turvaline hoidmine. Enda ja teiste kohta info edastamine internetis, sellega kaasnevad võivad ohud ja ohtude vältimine. Kirjavahetus (kirja saatmine Eesti piires ja välismaale; tähtitud kiri; e-mail, e-kaart; kirjavahetus tänapäeval ja minevikus). Telefon (telefoniraamatu kasutamine; infotelefon; sidepidamine tänapäeval ja minevikus). Reklaampakkumised (telefoni teel pakutavad kaubateenused; reklaamlehed postkastis jms), nõustaminekeeldumine.

INIMENE JA TÖÖ, INIMENE JA RAHA

Töö lapse ja täiskasvanu elus (tööde liigid, töö tulemus, eesmärk, tingimused; kohusetunne ja vastutus tulemuste eest). Minu pere sissetulekud (palk, tootmine, toetused). Minu pere väljaminekud (eluase, toit, riided, transport, meelelahutus).

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS

Jäätmekäitlus maal ja linnas (era- ja kortermajad; prügilad). Prügi käitlemist reguleerivad piktogrammid pakenditel. Reisimine, erinevad transpordivahendid, hääletamine (eelised võrreldes ühistranspordiga, riskid).

Hädaabi kutsumine erinevate õnnetusjuhtumite korral. Juhtumid, kus tuleb pöörduda politseisse.

8. klassi õppesisu

KÄITUMINE RÜHMAS

Rühmakäitumine: Erinevad rühmad ja rollid. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemus. Autoriteet.

LÄHISUHTED JA PEREKOND

Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine. Ajutised ja püsivad suhted, suhte loomine ja hoidmine, vastastikune usaldus, suhet kahjustavad faktorid, lahkuminek. Seksuaalsuse olemus ja arengu individuaalsus, seksuaalvähemused. Seksuaalkäitumine ja vastutus: sobiv ja lubamatu seksuaalkäitumine, soovimatu raseduse vältimine; sugulisel teel levivad haigused (levimine, mõju tervisele, ravi, ennetamine); nõustamisteenused. Lapsevanemaks saamine: füüsiline ja sotsiaalne küpsus. Peremudelid (perekond, üksikpered, kasu- ja hoolduspered); pereliikmete roll perekonnas (vrd minevikuga), kohustused ja vastutus. Nooremate õdede vendade eest hoolitsemine, nendega tegelemine, sh mängimine. Praktilises tegevuses nooremate õpilaste abistamine, neile tegevuste ja mängude planeerimine ning läbiviimine.

TERVISE HOIDMINE

Tervise füüsiline, vaimne, sotsiaalne ja emotsionaalne aspekt. Tervisenäitajad. Tervisliku eluviisi komponendid, endale sobiliku tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse leidmine. Südame-veresoonkonna haiguste ja pahaloomuliste kasvajate põhjused ning ennetamine tervisliku eluviisiga. Tervist hoidvate valikute tegemine. Inimese elukaar ja selle perioodid, põhivajadused eluperioodidel (põhivajaduste rahulda(ma)tus, mõju inimese käitumisele, suhtlemisele, tundemaailmale). Arstiabi kodukohas (lähinaabruses): meditsiinasutused ja nende otstarve; perearst ja eriarstid, kojukutse telefoni teel; tervisekindlustus; tervise- ja puhkekeskused. Tervishoiu ja sotsiaalsüsteem Eestis. Koduapteek (sisu, kasutamine, ravimpakendi teabeleht). Esmaabi lämbumise, põrutuse korral. Väsimus, stress, depressioon (tundemärgid, nõustamis- ja kriisiabi). Tervisealased infoallikad, nende kasutamine ja usaldusväärsus. Kaitsesüstimine haiguste ennetamise eesmärgil (lastehaigused, gripp, puugihammustusega kaasnevad haigused); kaitsesüstimine enne välisreise. Allergia: peamised allergia allikad, allergilised reaktsioonid, meditsiiniline abi.

RISKIKÄITUMISE ENNETUS

Toimetulek vägivallaga (vägivalla vormid, vägivallast hoidumine, vägivallaga toimetulek, hinnang individuaalselt ja rühma käitumisele; nõustamis- ja kriisiabi kodukohas). Kuriteo ohvriks langemine, pöördumine õiguskaitseorganite poole. Seksuaalvägivald, valehäbi, ohvriabi. Uimastid ja kuritegevus; uimastitega seotud seaduste põhipunktid. Uimastite tarvitamisega seotud tervise-, sotsiaalsed ja juriidilised riskid; sõltuvuse kujunemine. Käitumine uimastitega seotud situatsioonides, esmaabi. Mängurlus: loterii, hasartmängud (mänguautomaadid, kasiino jne) - riskid, sõltuvus, abi saamise võimalused.

INIMENE JA VÄLIMUS

Eakohane igapäevane ja pidulik riietus, aksessuaarid (nt kooli lõpupidu); suhtumine vanemate, eakaaslaste, moeajakirjade soovitusesse. Rõivaste ja jalatsite hooldus: hooldusmärgid.

INIMENE JA TEAVE

Avalik infopunkt. Kohalik ajaleht. Eestis ilmuvad ajalehed ja ajakirjad; ajakirjanduse tellimine. Uudisteportaalid internetis, internetis leiduva informatsiooni varieeruv kvaliteet

INIMENE, ASJAD JA RAHA

Arve avamine pangas; hoiuse igapäevane kasutamine (sularahaautomaat jne). Maksete liigid kodus majapidamises, maksete tasumise võimalused, täpsus. Igapäevased sisseostud: ostukoha valik (kauplus, turg jms); kulude planeerimine päevaks, nädalaks; ostutoimingud. Ühiskondliku toitlustamise asutused (menüü, arve, käitumisetikett (sh kaaslaste kutsumine); toidu koju tellimine). Kataloogikaubandus (tellimine, riskid, kauba tagastamine). Postipaki saamine ja saatmine. Küla-/linnaraamatukogus lugejaks

registreerumine, teabe hankimine otsitava kirjanduse kohta

KARJÄÄRI PLANEERIMINE

Eneseanalüüs (töölalased huvid, võimed, oskused, isiksuseomadused). Jätkuõppe võimalused (erialad, õppeasutused).

9. klassi õppesisu

LÄHISUHTED JA PEREKOND

Lähisuhted, suhete alustamine ja hoidmine, vastutus ja austus. Kooselu, abiellumine ja pere loomine. Raseduse planeerimine; loote areng; loote ja ema tervist hoidev käitumine. Lapse sünnimine: ettevalmistused imiku hooldamiseks; sünnijärgsed kohustused (nimepanek, tervisekindlustus, meditsiiniline kontroll jms); kohaliku omavalitsuse ja riiklikud toetused. Lapse saamisega seotud kulutused (peamised kuluartiklid lapseas), lapse hooldamisele kuluv aeg. Puudega laps. Imiku- ja lapseiga (peamised arengutingimused, suhtlemine lapsega, lapse õigused (alus) haridusele). Lapse arendamine-õpetamine (eakohased mänguasjad, raamatud jms); mängude õpetamine noorematele õpilastele. Peretülid ja –vägivald (tagajärjed, lahendused, valehäbi, nõustamis- ja kriisiabi). Uimastite tarbija perekonnas: mõju majanduslikule olukorrale, suhetele. Kohalikud ja üldriiklikud nõustamis- ja ravivõimalused. Lahutus, lahuselava vanema kohustused lapse kasvatamisel.

EELARVE PLANEERIMINE

Pere sissetulekud (palk, toetused). Igapäevaste kulutuste planeerimine (eluase, toit, riietus, transport, vaba aeg); kulutuste kasv perekonna suurenemisel (sh lemmiklooma võtmisel). Suurte väljaminekute planeerimine (soovid, võimalused, riskid: raha säästmine ja hoiustamine, järelmaks, krediit, laen, liising). Kaupade-teenuste garantii (müüjalt teabe hankimine, garantii võimaluste tingimuste kohta).

ELUASE

Eluaseme liigid, eluaseme otsimine, arvestades pere vajadusi ja võimalusi (müügikuulutused, kinnisvarafirmad). Üürileping, selle tingimused (üürniku õigused ja kohustused, „halva” lepingu ohud). Eluaseme sisustuse planeerimine: hädavajalik sisustus, sisustuse hankimise (ostude) järjekord, ratsionaalne paigutus, kujundusdetailid. Eluaseme, olmetehnika soetamine, hooldus ja remont: teabe hankimine võimaluste, tingimuste ja abiteenuste kohta (müüja, telefoniraamat, kasutusjuhend jne).

KARJÄÄRI PLANEERIMINE

Jätkuõppe võimalused, valikute tegemine, arvestades huvisid, võimeid ja majanduslikke võimalusi (transport, elamiskulud jms); kutsenõustamine. Kohalik tööhõiveamet, tööturuteenused tööotsijale, töötus. Töötaja põhilised õigused ja kohustused, lepinguta töötamisega kaasnevad riskid ja tagajärjed, ümbrikupalk. Abi leidmine tööõigusega seotud küsimustes. Inimkaubandus: tööorjus ja prostitutsioon, ohvriks sattumise põhjused, inimkaubandusele viitavad märgid (kuulutuses, tööpakkuja käitumises), ohtude teadvustamine, käitumine ohvriks sattumise korral, ohvriabi.